

Tăng cường giảng dạy tích hợp trong môn Giáo dục Thể chất từ góc tiếp cận đối với kiến thức cốt lõi

Hàng Quang Thái*, Nguyễn Tuấn Anh**, Nguyễn Đức Thiện***

*TS. Trường Đại học An Giang – Đại học Quốc Gia TP. Hồ Chí Minh

**ThS. Phân hiệu Đại học Thái Nguyên tại tỉnh Lào Cai

***ThS. Trường Đại học Thể dục Thể thao Đà Nẵng

Received: 20/02/2024; Accepted: 28/02/2024; Published: 15/3/2024

Abstract: With the trend of constantly innovating education and directing training results to current social needs in Vietnam, integrating sports has become a good choice for the development of Physical Education. school quality. Based on the nature and characteristics of core competencies, the integration of sports in the Physical Education program requires a practical orientation, adherence to educational principles, innovation orientation and relevance. clear industry. In the context of fostering and developing learners' personal capacity, conducting integrated teaching in Physical Education can start from the following aspects: Designing interactive experiential teaching activities, building Build an overall integrated curriculum system, integrate many teaching methods, expand subject content space, build a multi-dimensional educational network and develop core competency assessment tools.

Keywords: Physical Education; Education program; Integrated teaching; Pupil; Core competencies.

1. Đặt vấn đề

Tích hợp chương trình Giáo dục Thể chất (GDTC) là việc tích hợp kiến thức môn học có liên quan, công nghệ thông tin phục vụ giảng dạy, các nguồn nhân lực, kinh nghiệm xã hội,... vào xây dựng và triển khai hệ thống chương trình GDTC dưới sự hướng dẫn của đường lối giáo dục đổi mới, hiện đại; Kết hợp điều chỉnh nội dung và cấu trúc của các kế hoạch giảng dạy GDTC theo hướng hiệu quả phát triển năng lực cho học sinh (HS), đồng thời chuyển đổi tư tưởng của hệ thống nhận sự giảng dạy môn GDTC theo hướng xây dựng mô hình GDTC trường học phù hợp và toàn diện, hoàn thành các nhiệm vụ môn học, hướng đến phát triển nhận thức rèn luyện thể chất suốt đời cho HS.

Việc lồng ghép tích hợp kiến thức, năng lực vận động (NLVD) trong môn GDTC từ góc độ kiến thức cốt lõi (KTCL) cần nhất thiết dựa trên sự đa dạng gần gũi về “thế giới thực” xung quanh đời sống và xã hội của HS, cũng không chỉ chú trọng đến việc tích lũy, chuyển giao kinh nghiệm thực tế mà còn chú ý đến nội tại nhu cầu phát triển các năng lực toàn diện và cá biệt của HS.

Thông qua tổng hợp và phân tích các tài liệu, nghiên cứu này xác định điểm xuất phát từ đặc điểm của năng lực cốt lõi (NLCL), phân tích các định hướng tích hợp chương trình GDTC hiện nay ở nước ta và đề xuất lộ trình phát triển chương trình GDTC theo hướng tích hợp, qua đó cung cấp các tài liệu tham khảo cho việc đổi

mới chương trình GDTC và hoàn thiện các hoạt động giáo dục NLCL cho HS ở Việt Nam.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Định hướng giáo dục về tính toàn vẹn của NLCL và tích hợp trong GDTC

NLCL đề cập đến những phẩm chất cần thiết và khả năng quan trọng mà HS cần có để thích ứng với nhu cầu phát triển suốt đời theo trạng thái và sự phát triển xã hội. Như vậy nó không chỉ nhấn mạnh đến tính đầy đủ và bề rộng của phạm vi KTCL mà còn vượt qua định kiến của phương pháp giảng dạy GDTC truyền thống vốn tập trung vào kiến thức và kỹ năng mà bỏ qua cảm xúc và thái độ. Trên thực tế, NLVD không chỉ giới hạn ở việc nắm vững kiến thức và nâng cao kỹ năng mà còn tập trung vào thái độ và tình cảm của HS, những điều cốt yếu để bồi dưỡng con người hoàn thiện. Suy nghĩ về định hướng tích hợp trong chương trình GDTC theo nội hàm NLCL là vấn đề cần được quan tâm trong dạy học GDTC trường học hiện nay.

2.2. Quan điểm phát triển chương trình GDTC tích hợp từ góc độ KTCL

Với việc đưa ra NLCL và làm thế nào để NLCL ứng dụng trong GDTC và thực sự nhận thức được giá trị giáo dục NLCL là vấn đề cấp bách mà GDTC trường học cần giải quyết trước nhu cầu của thời đại. Trong tình hình đó, việc thay đổi, tiến tích hợp giảng dạy lồng ghép kiến thức trong GDTC là một lựa chọn tất yếu. Cụ thể, việc

tích hợp trong GDTC cần dựa trên NLCL và xác định các điểm quan trọng sau:

2.2.1. Thiết kế hoạt động dạy học trải nghiệm tương tác

Sự phát triển các NLCL nhất định không thể chỉ dựa vào việc giảng dạy hoặc huấn luyện thể thao nhất định mà phải được tích lũy thông qua một loạt quá trình học tập và khám phá thể thao. Điều cần nhấn mạnh là chuỗi hoạt động nhận thức và trải nghiệm này có liên quan chặt chẽ đến việc giải quyết vấn đề trong các tình huống phát triển NLCL. Bắt đầu từ đó, việc lựa chọn các chủ đề nhiệm vụ chung cho hoạt động giảng dạy GDTC đã trở thành chìa khóa cho việc tích hợp trong môn GDTC, đồng thời thực hiện việc truyền tải lý thuyết và thực hành, phá vỡ định kiến trong giảng dạy GDTC truyền thống chỉ tập trung vào thể lực và kỹ năng, bỏ qua thái độ, tình cảm. Trong các kế hoạch GDTC tích hợp mới có sự lồng ghép NLCL vào các yêu cầu của chương trình GDTC thông qua các hoạt động trải nghiệm vừa thực hành vận động và vừa suy nghĩ, như vậy giáo viên và HS mới có cơ hội và điều kiện để hiểu rõ mục tiêu, tình huống, khuôn khổ giảng dạy, sự hợp tác, phản ánh và tiến hành thiết kế tổng thể.

Tuy nhiên, cần lưu ý rằng không phải tình huống vấn đề nào cũng có thể đưa vào nội dung và nhiệm vụ học tập, chúng phải có hai đặc điểm: 1) Giải pháp giải quyết vấn đề phải có kết quả đầu ra; 2) Đầu ra đầu ra không thể tách rời khỏi sự hỗ trợ của tình huống nhiệm vụ. Vì vậy, việc giải quyết vấn đề nên dựa trên thực tiễn xã hội. Tóm lại, việc lựa chọn các tình huống có vấn đề phải vừa mang tính hữu ích, vừa mang tính xã hội, vừa mang tính tình huống, chỉ khi kết nối việc học GDTC với kết quả và tình huống thực tế thì HS không chỉ hiểu kiến thức, nắm vững kỹ năng mà còn tiếp thu được kiến thức thông qua trải nghiệm cá nhân, thúc đẩy sự phát triển trí tuệ đa dạng của HS.

2.2.2. Xây dựng hệ thống chương trình giảng dạy tích hợp

Nội dung giảng dạy là cốt lõi của việc thực hiện kế hoạch chương trình giảng dạy. Mỗi đơn vị đào tạo sẽ cung cấp những nội dung giảng dạy cụ thể theo khuôn khổ các môn học, cũng là cầu nối giữa kế hoạch chương trình và khung chương trình giảng dạy có tính khả thi. Vì vậy, việc tích hợp nội dung GDTC về cơ bản là một kênh tích hợp lý thuyết của chương trình GDTC trường học và tích hợp thực tế của các lớp GDTC. Do khung chương trình GDTC cần được xây dựng dựa trên kế hoạch tổng thể theo hướng lồng ghép nội dung giảng dạy GDTC cốt lõi và định hướng phát triển NLVĐ. Để làm được, trước tiên phải tuân thủ định hướng phát triển

đã quy định trong kế hoạch chương trình GDTC chung, đồng thời tích hợp các môn thể thao với các nội dung liên quan vào các lĩnh vực học tập cụ thể và rõ ràng, sau đó sử dụng góc nhìn liên môn để thiết kế toàn diện nội dung GDTC tích hợp và phù hợp.

2.2.3. Tích hợp nhiều phương pháp dạy học

Trong giảng dạy GDTC, do mỗi giáo viên có năng lực và kinh nghiệm cá nhân khác nhau, đối mặt với những HS khác nhau, có những tình huống dạy học khác nhau nên giáo viên cần vận dụng các phương pháp giảng dạy khác nhau một cách linh hoạt, toàn diện theo những tình huống cụ thể. Ngoài ra, NLCL phát triển của HS đòi hỏi HS phải có đầy đủ những tố chất và năng lực then chốt cần thiết cho sự phát triển suốt đời. Có hai loại phương pháp dạy học GDTC chính hiện đang được sử dụng là: 1) Dạy học theo quy trình hướng tới mục tiêu dạy học; Và 2) Dạy học khám phá dựa trên sự tìm tòi, khám phá độc lập của HS (giảng dạy phát triển năng lực phát hiện và giải quyết vấn đề). Trên thực tế, dù sử dụng phương pháp giảng dạy nào thì HS đều được đặt ở vị trí chủ đạo của lớp học. Vì vậy, việc hiểu rõ giá trị, nhược điểm của từng phương pháp dạy học lấy NLCL làm nòng cốt và lồng ghép nó vào các hành vi dạy học mới với bằng chứng hợp lý là trọng tâm của chương trình GDTC hiện nay. Thực chất, quá trình tích hợp các phương pháp dạy học GDTC là quá trình tạo điều kiện thuận lợi cho việc thực hiện các NLCL.

2.2.4. Mở rộng không gian nội dung khóa học

Việc triển khai thực hiện các chương trình GDTC cũng yêu cầu các trường cần phải luôn đẩy mạnh việc tích hợp và tối ưu hóa các nguồn lực giáo dục hướng tới hoàn thành các NLCL cho HS, đồng thời có thể liên tục tổ chức các hoạt động giáo dục khác hỗ trợ việc ổn định và phát triển NLCL của HS thông qua việc làm phong phú nội dung khóa học và nâng cao chất lượng khóa học. Phát triển các nguồn lực giáo dục để thúc đẩy tính đa dạng về mọi mặt của các lớp học GDTC hướng đến hoàn thành các nhiệm vụ giáo dục theo mục tiêu phát triển con người toàn diện.

Để có thể hoàn thành các mục tiêu trên, cần: 1) Xuất phát từ định hướng giáo dục riêng biệt của mỗi đơn vị giáo dục, mỗi trường cần làm rõ giá trị, mục đích của giáo dục phổ thông, tiếp tục điều chỉnh kế hoạch giáo dục dựa trên NLCL, nhấn mạnh việc lồng ghép các mục tiêu giáo dục vào hệ thống chương trình GDTC hoàn chỉnh, đặc biệt là tận dụng triệt để tính tự chủ của chương trình giảng dạy tại trường, tích cực và chủ động tiến hành lồng ghép các kiến thức xã hội với đặc điểm trường học và phong tục tập quán địa phương vào các

môn GDTC nhằm nâng cao tính hấp dẫn của các giờ học GDTC, mở rộng ranh giới kiến thức môn GDTC và cung cấp các lựa chọn thể thao phù hợp để phát triển năng lực vận động tổng thể cũng như cá biệt của HS; 2) Việc thực hiện lồng ghép các KTCL vào chương trình GDTC cần chú trọng hướng theo NLCL, điều này đòi hỏi cần phải thiết lập một số hoạt động thực hành toàn diện theo yêu cầu của môn học, các hoạt động thực hành cần phải tiến hành dưới sự hướng dẫn của giáo viên, trong đó HS có thể lựa chọn vấn đề, tình huống trong thực tế đời sống, giáo viên thúc đẩy HS phát huy tính chủ động trong việc tìm tòi, giải quyết vấn đề và tăng cường các hoạt động vận động của HS. Tính thực tiễn của các tình huống được tổ chức để HS trải nghiệm là điều kiện quan trọng để hình thành nên sự hiểu biết tổng thể về mối liên hệ bên trong giữa kiến thức, bản thân và xã hội; 3) Các nhà giáo dục cần hướng đến việc lồng ghép nhận thức về sức khỏe vào GDTC, tức là các giáo viên không chỉ thực hiện giảng dạy giải thích các kỹ thuật thể thao trên lớp mà còn phải giới thiệu các nguyên tắc kỹ thuật và phòng ngừa rủi ro trong hoạt động rèn luyện thể chất phù hợp cho HS.

2.2.5. Xây dựng các mô hình giáo dục đa chiều

Việc phát triển NLVĐ không chỉ mang tính liên tục, lâu dài mà còn không thể tách rời sự hỗ trợ, làm nền của các tình huống học tập. Trên cơ sở đó, các hình thức dạy học GDTC cần phải tương ứng với việc trau dồi, phát triển các NLCL, đồng thời cũng phải vượt qua sự ràng buộc của các khuôn mẫu GDTC cũ, mở rộng theo hướng hoạt động thể chất gia đình, xã hội ngoài nhà trường. Theo xu hướng giáo dục suốt đời, tăng cường các hoạt động ngoại khóa và kế hoạch giáo dục ngoài chính quy để bổ xung nội dung và phát triển kiến thức, kỹ năng trong giáo dục chính quy, các kế hoạch ngoài chính quy được xác định là căn cứ để đánh giá việc hoàn thành giáo dục và hoạt động thể chất suốt đời của HS.

Theo phân loại hình thức giảng dạy cơ bản, các lớp học chính quy là các lớp học được lên kế hoạch và thực hiện theo yêu cầu thống nhất của nhà trường; các kế hoạch giáo dục không chính quy (ngoại khóa, bồi dưỡng,...) là các kế hoạch giáo dục được lên kế hoạch và thực hiện trong thời gian ngoài giờ chính quy, có thể được thực hiện bởi nhà trường, các tổ chức xã hội hoặc một số bộ phận ngoài giáo dục khác, các kế hoạch giáo dục không chính quy có thường có đặc tính linh hoạt và chú trọng phát triển có chiều sâu các kiến thức hơn hoặc tình huống xảy ra trong thực tế cuộc sống.

2.2.6. Xây dựng và chuẩn hóa các phương tiện đánh giá

NLCL có tính đa dạng, chính vì vậy việc đánh giá

NLCL cần xác định chỉ nên tập trung vào những kiến thức, kỹ năng và mức độ cảm xúc tương đối ổn định của HS trong các tình huống phức tạp khác nhau. Trên cơ sở đó, việc đánh giá kết quả học tập GDTC của HS cũng không nên chỉ dựa vào một tiêu chuẩn, phương tiện đánh giá duy nhất mà phải kết hợp với tình hình thực tế, đánh giá năng lực, sự tiến bộ của bản thân HS khi kiểm tra trình độ trong một giai đoạn, cần phải xác định các chu kỳ để có thể đánh giá toàn diện. Đồng thời, việc đánh giá môn học GDTC cần xác định tiến hành kiểm tra trình độ, năng lực, đặc điểm tính cách của HS khi vận dụng những kiến thức đã học để giải quyết các vấn đề trong các tình huống thực tế đời sống. Theo xu hướng đổi mới của giáo dục Việt Nam hiện nay, việc tiến hành đánh giá NLCL cần thống nhất và đa dạng các phương tiện đánh giá và phạm vi sử dụng.

3. Kết luận

Trong xu thế hiện đại hóa và đổi mới giáo dục hiện nay, việc tích hợp trong GDTC không nên chỉ hướng sự tập trung vào kiến thức và kỹ năng thể thao của HS mà cần bám sát các KTCL theo CDR, phá vỡ các rào cản khắt khe giữa các môn học, trường học, gia đình và xã hội, đồng thời tích hợp mọi thứ có lợi cho sự phát triển liên tục, suốt đời của HS. Chú trọng sử dụng để các NLCL thực sự được nội hóa thành năng lực của chính HS, từ đó đặt nền tảng cho sự phát triển bền vững và suốt đời của HS.

Việc tích hợp trong môn GDTC, với tư cách là một kiểu thiết kế chương trình giảng dạy, có giá trị riêng. Cần lưu ý rằng bất kỳ kế hoạch giáo dục nào cũng có điều kiện, phạm vi riêng và phải dựa trên tiền đề về chức năng, vì vậy, trong quá trình tích hợp thực tế, không thể thực hiện tích hợp vì mục đích tích hợp (để đối phó) trong tất cả các giai đoạn khác nhau của quá trình giáo dục. Việc tích hợp các môn học GDTC cần lấy trọng tâm là phát triển HS và nâng cao toàn diện NLCL của HS, đây cũng là điểm khởi đầu và đích đến của việc sử dụng và phát triển tích hợp trong GDTC trường học.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thanh Bình (2013). Giáo dục kỹ năng sống cho HS phổ thông. Nxb Đại học Sư phạm.
2. Những nghiên cứu về năng lực và phát triển năng lực học sinh
3. Doyle, W. Curriculum and Pedagogy[A]. Jackson P W. Handbook of Research on Curriculum(C). New York: Macmillan, 1992.486-516.